משנה · ראשונים · ברטנורא · סדר טהרות

ברטנורא על משנה ידים

רבנו עובדיה מברטנורא [הרע"ב]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

ברטנורא על משנה ידים

רבנו עובדיה מברטנורא [הרע"ב]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/ברטנורא-על-משנה-ידים/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
משנה א 4
משנה ב 4
משנה ג 5
משנה ד 5
משנה ה 6
פרק ב 6
משנה א 6
משנה ב 7
משנה ג 7
משנה ד 8
פרק ג 8
משנה א 8
משנה ב 9
משנה ג 9
משנה ד 9
משנה ה 10
פרק ד 10
משנה א 10
משנה ב 10
משנה ג 11
משנה ד 11
משנה ה 11
משנה ו 12
משנה ז 12
משנה ח 13

פרק א

משנה א

מַי רְבִיעִית. מַיִם שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן שִׁעוּר רְבִיעִית הַלּוֹג, שֶׁהוּא בֵּיצָה וּמֶחֱצָה:

נוֹתְנִים לַיָּדַיִם לְאֶחָד אַף לִשְׁנַיִם. לְחַד בָּעֵינַן מִתְּחִלָּה רְבִיעִית. אַף לִשְׁנַיִם, אִם הָיָה בּוֹ מִתְּחִלָּה רְבִיעִית וְנָטַל הָרִאשׁוֹן וְאַחַר כָּךְ הַשֵּׁנִי, אַף עַל גַּב דְּלֹא הָיָה רְבִיעִית גַּבֵּי הַשֵּׁנִי, שַׁפִּיר דָּמֵי, הוֹאִיל וּמִשְּׁיָרֵי טָהֳרָה אֲתוּ. וְרַמְבַּ"ם פֵּרֵשׁ, דְּדַוְקָא מַיִם שְׁנִיִּים הוּא דְּלֹא בָּעֵינַן רְבִיעִית לְכָל חַד וְחַד, הוֹאִיל וּכְבָר נִטְהֲרוּ יָדָיו מִשְּׁטִיפָּה רִאשׁוֹנָה, אֲבָל בְּמַיִם רִאשׁוֹנִים, אֵין פָּחוֹת מֵרְבִיעִית לְכָל אֶחָד. וְרִבּוֹתַי לֹא פֵּרְשׁוּ כֵּן:

מַחֲצִית לג לִשְׁלִשָּׁה אוֹ לְאַרְבָּעָה. לְפוּם שִׁעוּרָא דִּרְבִיעִית לִשְׁנַיִם, הָיָה דַּי בִּרְבִיעִית וּמֶחֱצָה לִשְׁלִשָּׁה, אֶלָּא כֵּיוָן דִּנְפִישֵׁי גַּבְרֵי חָיְשִׁינַן שֶׁמָּא לֹא יַדְקְדְּקוּ יָפָה לִטֹּל עַד הַפֶּרֶק, שֶׁכָּל אֶחָד מִצַּמְצֵם בַּמַּיִם מִפְּנֵי חֲבֵרוֹ. וּמִיהוּ אִי אִיכָּא רְבִיעִית וּמֶחֱצָה, וְנָטַל הָרִאשׁוֹן מֵהֶם חֲצִי רְבִיעִית, הָא וַדַּאי דְּיוֹעִיל רְבִיעִית הַנִּשְׁאָר לִשְׁנַיִם הָאַחֲרוֹנִים, דְּאָפְלוּ בִּתְחִלָּה סַגֵּי לִשְׁנַיִם בִּרְבִיעִית, כָּל שֶׁכֵּן הַשְׁתָּא דַּאֲתוּ מִשְּׁיָרֵי טָהֳרָה. וְכִי לֹא מַהֲנֵי הָכָא, הָנֵי מִלֵּי הֵיכָא דְּלֹא נִשְׁאַר לִשְׁנַיִם הָאַחֲרוֹנִים רְבִיעִית:

וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִפְחֹת לְאַחֲרוֹן שֶׁבָּהֶן מֵרְבִיעִית. שֶׁיִּהְיֶה בַּכְּלִי בְּשָׁעָה שֶׁהָאַחֲרוֹן נוֹטֵל אֶת יָדָיו, רְבִיעִית. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי:

מוֹסִיפִין עַל הַשֵּׁנִיִּים וְאֵין מוֹסִיפִין עַל הָרִאשׁוֹנִים. דִּין נְטִילַת יָדַיִם שֶׁצָּרִיךְ לִטֹּל יָדָיו עַד הַפֶּרֶק, וּלְאַחַר שֶׁנָּטַל יָדָיו בִּשְׁטִיפָּה אַחַת אַף עַל גַּב דְּיָדָיו טְהוֹרוֹת, אִם קִנַּח אוֹתָם בְּמַפָּה, מִכָּל מָקוֹם אִם חוֹזֵר וְנוֹגֵעַ בַּמַּיִם שֶׁעַל הַמַּפָּה, יָדָיו טְמֵאוֹת, וְאִם נָגַע בָּהֶן כִּכָּר שֶׁל תְּרוּמָה, נִטְמָא, וּלְכָךְ אוֹרְחֵיהּ דְּעָבִיד שְׁטִיפָּה אַחֶרֶת בְּמַיִם שְׁנִיִּים לְטַהֵר הַמַּיִם הָרִאשׁוֹנִים שֶׁעַל גַּבֵּי יָדָיו. וְהַשְׁתָּא קָאָמַר דְּאִם נָתַן הַמַּיִם שְׁנִיִּים וְלֹא הִגִּיעוּ לַפֶּרֶק, יָכוֹל לְהוֹסִיף עֲלֵיהֶם וְלִשְׁפּוֹךְ מַיִם בַּמָּקוֹם שֶׁלֹּא שָׁפַךְ שָׁם תְּחִלָּה, וְיִטַּהֲרוּ הַמַּיִם הָרִאשׁוֹנִים שֶׁעַל גַּבֵּי יָדָיו. אֲבָל עַל הָרִאשׁוֹנִים אִם לֹא הִגִּיעוּ לַפֶּרֶק, אֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹסִיף, אֶלָּא צָרִיךְ לְנַגֵּב יָדָיו וְלַחֲזוֹר וְלִשְׁפּוֹךְ בְּבַת אַחַת מַיִם שֶׁיַּגִּיעוּ לַפֶּרֶק:

משנה ב

בִּכְלֵי גְלָלִים. כֵּלִים עֲשׂוּיִין מִגְּלָלֵי הַבָּקָר. דְּלָא חָשִׁיבִי כֵּלִים לְעִנְיַן טֻמְאָה:

לֹא בְדָפְנוֹת הַכֵּלִים וְלֹא בְּשׁוּלֵי הַמַּחַץ. מִשּׁוּם דְּשִׁבְרֵי כֵּלִים נִינְהוּ:

וְלֹא בִּמְגוּפַּת הֶחָבִית. דְּלָאו לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּתוֹכָהּ עֲבִידָא אֶלָּא כְּסוּי לֶחָבִית:

בְּחָפְנָיו. שֶׁלֹּא יְמַלֵּא חָפְנָיו מַיִם וְיִשְׁפּוֹךְ עַל יְדֵי חֲבֵרוֹ:

שֶׁאֵין מְמַלְּאִים. מִלּוּי מַיִם חַיִּים לְקַדֵּשׁ בָּהֶן מֵי חַטָּאת שֶׁל אֵפֶר פָּרָה. דִּכְלִי בָּעִינַן, דִּכְתִיב (במדבר יט) מַיִם חַיִּים אֶל כֶּלִי:

וְאֵין מְקַדְּשִׁים. נְתִינַת הָאֵפֶר עַל גַּבֵּי הַמַּיִם:

וְאֵין מַזִּין. שֶׁטּוֹבֵל הָאָזוֹב בִּכְלִי כְּדֵי לְהַזּוֹת:

צָמִיד פָּתִיל. שִׁבְרֵי כְּלֵי חֶרֶס שֶׁהִקִּיפָן צָמִיד פָּתִיל וּמֻנָּחִין בְּאֹהֶל הַמֵּת, אֵין מַצִּילִין עַל מַה שֶּׁבְּתוֹכָן:

שֶׁאֵין מַצִּילִין. כְּמוֹ וְאֵין מַצִּילִין. וְדֻגְמָתוֹ בְּפֶרֶק קַמָּא דְּבֵיצָה, שֶׁאֵפֶר כִּירָה מוּכָן הוּא. וּפֵרְשׁוּ בַּגְּמָרָא, הָכִי קָאָמַר, וְאֵפֶר כִּירָה מוּכָן הוּא:

מִיַּד כְּלִי חֶרֶס. אִם נָפַל שֶׁרֶץ בְּתוֹךְ כְּלִי חֶרֶס, נִטְמָא כָּל מַה שֶּׁבָּאֲוִירוֹ, חוּץ מִכֵּלִים וְאָדָם שֶׁאֵין מִטַּמְּאִין מֵאֲוִיר כְּלִי חֶרֶס, דִּכְתִיב (ויקרא יא) כֹּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא מִכָּל הָאֹכֶל אֲשֶׁר יֵאָכֵל, אֳכָלִין וּמַשְׁקִין מִטַּמְּאִין מֵאֲוִיר כְּלִי חֶרֶס, וְאֵין אָדָם וְכֵלִים מִטַּמְּאִין מֵאֲוִיר כְּלִי חֶרֶס. וְאִם שִׁבְרֵי כֵּלִים נְתוּנִים בְּתַנּוּר שֶׁל חֶרֶס וְשֶׁרֶץ בַּתַּנּוּר, אֵין הַשְּׁבָרִים מַצִּילִין עַל הָאֳכָלִים שֶׁבְּתוֹכָן:

משנה ג

שֶׁנִּפְסְלוּ מִשְּׁתֵּית הַבְּהֵמָה. כְּגוֹן מֵחֲמַת סִרְחוֹן. אֲבָל שֶׁנִּפְסְלוּ מֵחֲמַת טִיט, אֲפִלּוּ בְּקַרְקַע פְּסוּלִים:

בִּכְלִים פְּסוּלִים. דְּלֹא תַּקִּוּן רַבָּנָן נְטִילָה אֶלָּא בִּרְאוּיִין לִשְׁתֵּית בְּהֵמָה:

בְּקַרְקַע כְּשֵׁרִים. לְהַטְבִּיל הַיְּדַיִם. דְּהָא מִקְוֶה נִינְהוּ וְכָל גּוּפוֹ טוֹבֵל בָּהֶן, יָדָיו לֹא כָּל שֶׁכֵּן:

קוֹמוֹס. גומ"א בְּלַעַ"ז:

וְקַנְקַנְתּוֹם. ודריאול"י. וּמַזְהִיר כְּעֵין זְכוּכִית:

עָשָׂה בָהֶן מְלָאכָה אוֹ שֶׁשָּׁרָה בָהֶן פִּתּוֹ פְּסוּלִין. מִשּׁוּם דְּבִטְלָן וְנִשְׁתַּנּוּ מִתּוֹרַת מַיִם:

אֲפִלּוּ נִתְכַּוֵּן לִשְׁרוֹת בָּזֶה. בִּתְמִיהָה, וְכִי אֲפִלּוּ נִתְכַּוֵּן לִשְׁרוֹת פִּתּוֹ בְּמָקוֹם אֶחָד וְנָפַל בְּמָקוֹם אַחֵר יִהְיוּ פְּסוּלִים, וַהֲלֹא לֹא נִתְכַּוֵּן וְלֹא בִּטְלָם, אֶלָּא וַדַּאי כְּשֵׁרִים הֵם. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן הַתִּמְנִי:

משנה ד

אוֹ שֶׁמָּחָה בָהֶן אֶת הַמִּדּוֹת. לַחְלוּחִית שֶׁנִּדְבְּקָה בָּהֶן, וְאֵינָהּ יוֹצְאָה אֶלָּא בְּדוֹחַק. לְהָכִי תְּנֵי לְשׁוֹן מְחוּי, כְּמוֹ מְחוּי קְרָבָיו דִּתְנַן בִּפְסָחִים פֶּרֶק אֵלּוּ דְּבָרִים [דף סח]:

פּוֹסֵל בַּחֲדָשִׁים. דְּאַף עַל פִּי שֶׁהֵם נְקִיִּים, אֵין רְגִילוּת לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם עַד שֶׁיְּדִיחוּם תְּחִלָּה. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי:

משנה ה

גְּלָסְקִין. כִּכְרוֹת לֶחֶם נָקִי וְטָהוֹר:

וְאִם הֵדִיחַ בָּהֶן יָדָיו. וְטָח אֶת הַגְּלָסְקִין בְּיָדוֹ:

כְּשֵׁרִים. הַמַּיִם שֶׁבַּכְּלִי לִנְטִילָה. שֶׁלֹּא נַעֲשֵׂית מְלָאכָה בַּמַּיִם שֶׁבַּכְּלִי, אֶלָּא בַּמַּיִם שֶׁלָּקַח בְּחָפְנָיו:

מַנִּיחַ חָבִית בֵּין בִּרְכָּיו. וּבִרְכָּיו מְסֵיעִין לִשְׁפּוֹךְ, וְהֵינוּ כֹּחַ גַּבְרָא, וּמִשּׁוּם הָכִי לֹא פְּלִיג רַבִּי יוֹסֵי בְּהָא:

וּמַטָּה חָבִית עַל צִדָּהּ. וַאֲפִלּוּ הָלַךְ וְיָשַׁב לוֹ אַחַר כָּךְ וְהֶחָבִית שׁוֹפֶכֶת מַיִם כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ, מֻחֶמֶת הַטָּיָתוֹ הוּא, וַחֲשִׁיב כֹּחַ גַּבְרָא:

וְהַקּוֹף. חַיָּה שֶׁשְּׁמָהּ מונ"א בְּלַעַ"ז. וְיֵשׁ לָהּ יָדַיִם כִּידֵי אָדָם:

נוֹטֵל לַיָּדַיִם. דְּכֹחַ נוֹתֵן בָּעֵינַן, כֹּחַ אָדָם לֹא בָּעֵינַן:

רַבִּי יוֹסֵי פּוֹסֵל בִּשְׁנֵי אֵלּוּ. בְּקוֹף, וּבְמַטָּה חָבִית עַל צִדָּהּ. בְּקוֹף, מִשּׁוּם דְּבָעֵינַן כֹּחַ אָדָם וְלֵיכָּא. וּמַטָּה חָבִית עַל צִדָּהּ, לְאוֹ כֹּחַ גַּבְרָא חָשִׁיב לֵיהּ. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי:

פרק ב

משנה א

נָטַל יָדוֹ אַחַת מִשְּׁטִיפָּה אַחַת. קָא קָרֵי שְׁטִיפָּה אַחַת כָּל זְמַן שֶׁלֹּא נָטַל כִּי אִם פַּעַם אַחַת עַד הַפֶּרֶק. וּבְיָדוֹ אַחַת הוּא דְּסָגֵי בְּפַעַם אַחַת, אַף עַל גַּב דְּאֵין בַּכְּלִי רְבִיעִית אֶלָּא דַּאֲתוּ מִשְׁיָרֵי טָהֳרָה. אֲבָל לִשְׁתֵּי יָדָיו, אַף עַל גַּב דַּאֲתוּ מִשְׁיָרֵי טָהֳרָה, לֹא מַהֲנֵי עַד שֶׁיִּטֹּל שְׁתֵּי פְּעָמִים. רִאשׁוֹנִים עַד הַפֶּרֶק, וּשְׁנִיִּים עַד הַפֶּרֶק. וְרַמְבַּ"ם מְפָרֵשׁ, מִשְׁטִיפָּה אַחַת, מִשְׁפִּיכָה אַחַת. וּכְשֶׁנּוֹטֵל שְׁתֵּי יָדָיו בִּשְׁפִיכָה אַחַת, הַמַּיִם מִטַּמְּאִים בְּיָדוֹ אַחַת, וְנִמְצָא רוֹחֵץ הַשְּׁנִיָּה בַּמַּיִם שְׁנִּטְמְאוּ, וְלֹא טָהֲרוּ יָדָיו עַד שֶׁיִּטֹּל מַיִם שְׁנִיִּים מֵרְבִיעִית. אֲבָל כְּשֶׁנּוֹטֵל יָדוֹ אַחַת בְּלָבָד, בִּשְׁפִיכָה אַחַת, נִטְהֲרָה יָדוֹ. וּכְשֶׁנּוֹטֵל מַיִם שְׁנִיִּים לְטַהֵר הַמַּיִם שֶׁעַל יָדוֹ, סַגִּי בְּפָחוֹת מֵרְבִיעִית. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי מֵאִיר:

נָפַל כִּכָּר שֶׁל תְּרוּמָה. הֵיכָא דְּנָטַל אֶת הָרִאשׁוֹנִים מֵרְבִיעִית, וְנָפַל עֲלֵיהֶם כִּכָּר שֶׁל תְּרוּמָה, אוֹ נָגַע בְּכִכָּר שֶׁל תְּרוּמָה עִם הַמַּיִם שֶׁבְּיָדוֹ קֹדֶם שֶׁינְּגְּבֵם, אוֹ קֹדֶם שֶׁיִּשְׁפֹּךְ עֲלֵיהֶן מַיִם שְׁנִיִּים:

טָהוֹר. דְּכִי הֵיכִי דְּמַהֲנוּ לְטַהֵר יָדָיו, מַהֲנוּ נַמִּי לְטַהֵר עַצְמָן:

רַבִּי יוֹסֵי מְטַמֵּא. דְּסָבַר לְטַהֵר יָדָיו מַהֲנוּ, אֲבָל אִינְהוּ גּוּפַיְהוּ טְמֵאִים:

משנה ב

נָטַל אֶת הָרִאשׁוֹנִים לְמָקוֹם אֶחָד. שֶׁנָּטַל אֶת הָרִאשׁוֹנִים בְּפָחוֹת מֵרְבִיעִית, כְּגוֹן דַּאֲתוּ מִשְּׁיָרֵי טָהֳרָה, וְצָרִיךְ לִטֹּל אֶת הַשְּׁנִיִּים. וְנָטַל אֶת הָרִאשׁוֹנִים בְּזָוִית זוֹ, וּשְׁנִיִּים בְּזָוִית אַחֶרֶת: **וְנָפַל כְּכָר שֶׁל תְּרוּמָה**. לַמָּקוֹם שֶׁנָּפְלוּ רִאשׁוֹנִים:

טָמֵא. הַכִּכָּר. וְהוּא הַדִּין אִם נָגַע הַכִּכָּר בְּמַיִם רִאשׁוֹנִים שֶׁעַל יָדָיו, שֶׁהַכִּכָּר טָמֵא:

עַל הַשְּׁנִיִּים טָהוֹר. דִּשְׁנִיִּים טְהוֹרִים הֵן. אֲבָל נָטַל רִאשׁוֹנִים וּשְׁנִיִּים לְמָקוֹם אֶחָד וְנָפַל כִּכָּר שֶׁל תְּרוּמָה עַל הַמַּיִם, טָמֵא, כִּדְקָתָנֵי סֵיפָא שֶׁאֵין הַשְּׁנִיִּים מְטַהֲרִים אֶלָּא מַיִם שֶׁעַל גַּבֵּי הַיָּד, כְּלוֹמַר הָרִאשׁוֹנִים שֶׁעַל גַּבֵּי יָדָיו, הַשְּׁנִיִּים מְטַהֲרִים, אֲבָל הָרִאשׁוֹנִים שֶׁנָּפְלוּ לָאָרֶץ, אֵין הַשְּׁנִיִּים מְטַהֲרִים:

וְנִמְצָא עַל יָדָיו קֵיסָם אוֹ צְרוֹר. אַף עַל פִּי שֶׁהֵן רְפוּיִין וְלֹא חָיְצִי, שֶׁהַמַּיִם בָּאִים בָּהֶם: **יָדָיו טְמֵאוֹת**. אַף עַל פִּי שֶׁנָּתַן בָּהֶן אֶת הַשְּׁנִיִּים. מִשּׁוּם דְּמַיִם שֶׁעַל הַצְּרוֹר נִטְמְאוּ מֵחֲמַת יָדָיו, וְאֵין הַמַּיִם הַשְּׁנִיִּים מְטַהֲרִים אֶלָּא מַיִם שֶׁעַל גַּבֵּי הַיָּד, וְלֹא מַיִם שֶׁעַל גַּבֵּי צְרוֹר וְקֵיסָם. פֵּרוּשׁ אַחֵר, וְנִמְצָא עַל יָדָיו קֵיסָם אוֹ צְרוֹר, וְכָל דָּבָר הַחוֹצֵץ בִּנְטִילַת יָדַיִם, אַף עַל פִּי שֶׁנָּתַן עַל יָדָיו מַיִם שְׁנִיִּים, טְמֵאוֹת הַיָּדַיִם, וְלֹא טָהֲרוּ מֵחֲמַת הַמַּיִם שְׁנִיִּים, שֶׁאֵין הַמַּיִם הַשְּׁנִיִּים מְטַהֲרִים אֶלָּא הַמַּיִם שֶׁעַל גַּבֵּי הַיָּד, לֹא הַיָּדַיִם עַצְמָן:

כֹּל שֶׁהוּא מִבְּרֵית הַמַּיִם טָהוֹר. כְּגוֹן יַבְחוּשִׁים וְיִתּוּשִׁים הַגְּדֵלִים בַּמַּיִם, אִם נָפְלוּ עַל הַיָּדַיִם בִּשְׁעַת נְטִילָה, אֵינָם חוֹצְצִים, הוֹאִיל וְהֵן מִבְּרֵית הַמַּיִם. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל:

משנה ג

חָזְרוּ לַיָּד טְהוֹרָה. דְּכֵיוָן דְּרִאשׁוֹנִים לֹא יָצְאוּ חוּץ לַפֶּרֶק, לֹא נִטְמְאוּ הַשְּׁנִיִּים בִּיצִיאָתָן חוּץ לַפֶּרֶק. אֲבָל כְּשֶׁיָּצְאוּ רִאשׁוֹנִים וּשְׁנִיִּים חוּץ לַפֶּרֶק וְחָזְרוּ לַיָּד, טְמֵאָה, לְפִי שֶׁנִּטְמְאוּ הַשְּׁנִיִּים בְּרִאשׁוֹנִים שֶׁחוּץ לַפֶּרֶק, שֶׁאֵין הַשְּׁנִיִּים מְטַהֲרִים הָרִאשׁוֹנִים [מֵהֵיוֹצְאִים] חוּץ לַפֶּרֶק, אֶלָּא עַד הַפֶּרֶק בִּלְבַד הֵן מְטַהֲרִין:

נָטַל אֶת הָרִאשׁוֹנִים. לְיָדוֹ אַחַת, שֶׁנָּטַל בְּמַיִם רִאשׁוֹנִים כָּל יָד וְיָד בִּפְנֵי עַצְמָהּ, וְאַחַר כָּךְ צֵרַף שְׁתֵּי יָדָיו לִשְׁפּוֹךְ עֲלֵיהֶם מַיִם שְׁנִיִּים, יָדָיו טְמֵאוֹת. דִּכְשֶׁצֵּרַף יָדָיו, נִטְמְאוּ יָדָיו בִּנְגִיעָתָן זוֹ בָּזוֹ, דְּמַיִם שֶׁעַל גַּב זוֹ מְטַמְּאִים מַיִם שֶׁעַל גַּבֵּי חֲבֶרְתָּהּ, כְּמוֹ שֶׁהָיוּ מְטַמְּאִים כִּכָּר שֶׁל תְּרוּמָה, וְנִטְמְאוּ הַיָּדַיִם מֵחֲמַת מַשְׁקִין טְמֵאִים. וּכְשֶׁנָּטַל אֶת הַשְּׁנִיִּים, לֹא טִהֲרוּ אֶת הָרִאשׁוֹנִים, כֵּיוָן שֶׁנִּטְמְאוּ מֵחֲמַת מַיִם שֶׁל חֲבֶרְתָּהּ, אֶלָּא אַדְרַבָּא גַּם הַשְּׁנִיִּים נִטְמְאוּ בָהֶן. וְדַוְקָא כְּשֶׁנָּטַל אֶת הָרִאשׁוֹנִים זוֹ לְעַצְמָהּ וְזוֹ לְעַצְמָהּ. אֲבָל אִם נָטַל אֶת הָרִאשׁוֹנִים לִשְׁתֵּי יָדָיו כְּאַחַת, נֶחֱשָׁבוֹת שְׁתֵּי יָדַיִם כְּיָד אַחַת וְאֵין מְטַמְּאוֹת זוֹ בָּזוֹ. כָּךְ מָצָאתִי פֵּרוּשׁ מִשְׁנָה

זוֹ בְּפֵרוּשֵׁי רַבּוֹתַי. וְרַמְבַּ"ם פֵּרֵשׁ, נָטַל אֶת הָרִאשׁוֹנִים לְיָדוֹ אַחַת, שֶׁנָּתַן מַיִם רִאשׁוֹנִים עַל גַּבֵּי יָד אַחַת בִּלְבַד, וְאַחַר כָּךְ צֵרַף שְׁתֵּיהֶן לִשְׁפּוֹךְ עֲלֵיהֶן מַיִם שְׁנִיִּים, יָדָיו טְמֵאוֹת. שֶׁהַמַּיִם שְׁנִיִּים מִטַּמְּאִין בְּאוֹתָהּ הַיָּד שֶׁלֹּא נִטְהֲרָה, וְחוֹזְרִים וּמְטַמְּאִים הַיָּד הַטְּהוֹרָה:

וְשִׁפְשְׁפָהּ בַּחֲבֶרְתָּהּ. שֶׁלֹּא נִטְלָהּ. נִטְמְאוּ הַמַּיִם שֶׁעָלֶיהָ מֵחֲמַת חֲבֶרְתָּהּ דִּלְאׇ נִטְלָה, וְחוֹזְרִים וּמְטַמְּאִין אֶת הַיָּד שֶׁנָּטַל:

בְּרֹאשׁוֹ אוֹ בַכֹּתֶל. אִם שִׁפְשְׁפָהּ בְּרֹאשׁוֹ אוֹ בַכֹּתֶל כְּדֵי לְנַגְּבָהּ:

טְהוֹרָה. וְאִם לְאַחַר שֶׁשִּׁפְשֵׁף חָזַר וְנָגַע בְּאוֹתָן הַמַּיִם שֶׁבָּאוּ מִיָּדוֹ לְרֹאשׁוֹ אוֹ לַכֹּתֶל, טְמֵאָה. שֶׁאוֹתָן מַיִם טְמֵאִין הֵן וְחוֹזְרִים וּמְטַמְּאִים הַיָּד שֶׁנִּגְּעָה בָּהֶן. אַף עַל גַּב דְּכָל כַּמָּה דִּלְאׇ שִׁפְשֵׁף לֵא (מטמאים) [מְטַהֲרִין] בְּשִׁפְשׁוּף, כִּי שִׁפְשֵׁף וְחָזַר וְנָגַע, גָּרַע טְפֵי:

נוֹטְלִים אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה זֶה בְצַד זֶה. וְאֵין חוֹשְׁשִׁים מִשּׁוּם אַרְבָּעָה דְּבָרִים, מִשּׁוּם שֶׁמָּא נִטְמְאוּ כְּשֶׁנִּפְלוּ מִיַּד זֶה לְיַד זֶה, וְשֶׁמָּא יֵשׁ לָהֶם דִּין מַיִם שֶׁנַּעֲשָׂה בָהֶם מְלָאכָה, וּמִשּׁוּם שֶׁמָּא לֹא נִטְלוּ מִן הַכְּלִי, וּמִשּׁוּם שֶׁמָּא לֹא נִטְלוּ מִן הָרְבִיעִית:

וּבִלְבַד שֶׁיִּרַפּוּ. יְדֵיהֶם שֶׁלֹּא תִּהְיֶה שָׁם חֲצִיצָה:

משנה ד

סָפֵק נַעֲשָׂה בָהֶן מְלָאכָה. דִּמְלָאכָה פּוֹסֶלֶת מַיִם לִנְטִילָה, כְּדִתְנַן בְּפֶרֶק קַמָּא:

טְמֵאִים. פְּסוּלִים לִנְטִילָה:

סְפֵקָן טְהוֹר. אֲפִלּוּ יֵשׁ בַּמַּיִם שֶׁנָּטַל כָּל הָנָךְ סְפֵקוֹת. וְהַיְנוּ סָפֵק לִטָּהֵר דִּפְלִיגֵי בְּסֵיפָא רַבָּנָן וְרַבִּי יוֹסֵי. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי:

סָפֵק יָדַיִם לִטַּמֵּא וּלְטַמֵּא. לְקַמָּן בְּאֵידָךְ בָּבָא מְפָרֵשׁ לָהּ:

שְׁנֵי כְּבָרִים טְמֵאִים. דְּאָכְלִים טְמֵאִים מְטַמְּאִים אֶת הַיָּדַיִם, כְּדִתְנַן לְקַמָּן בְּפֶרֶק ג' [מִשְׁנָה ב'], כָּל הַפּוֹסֵל אֶת הַתְּרוּמָה מְטַמֵּא אֶת הַיָּדַיִם לִהְיוֹת שְׁנִיּוֹת:

שְׁנֵי כְּבָרִים טְהוֹרִים. בְּשֶׁל תְּרוּמָה אֵירֵי. שֶׁהַיָּדַיִם פּוֹסְלוֹת אֶת הַתְּרוּמָה:

הַיָּדַיִם כְּמוֹ שֶׁהָיוּ וְהַכְּבָרִים כְּמוֹת שֶׁהָיוּ. הַטְּמֵאָה בְּטֻמְאָתוֹ וְהַטְּהוֹר בְּטָהֳרָתוֹ:

פרק ג

משנה א

הַמַּכְנִיס יָדָיו לְבֵית הַמְּנַגָּע יָדָיו תְּחִלּוֹת. פּוֹסֵל אֶחָד בְּחֻלִּין, דְּרִאשׁוֹן עוֹשֶׂה שֵׁנִי בְּחֻלִּין. וּמְטַמֵּא אֶחָד וּפוֹסֵל אֶחָד בַּתְּרוּמָה. וּמְטַמֵּא שְׁנַיִם וּפוֹסֵל אֶחָד בַּקֹּדֶשׁ:

כֹּל הַמְטַמֵּא בִּנְדִים בִּשְׁעַת מַגָּעוֹ. כְּגוֹן זוֹבוֹ שֶׁל זָב וְרָקוֹ, וְכָל הֲנֵי דִּתְנַן בְּפֶרֶק בַּתְּרָא דְּזָבִים, שֶׁהַנּוֹגֵעַ בָּהֶן מְטַמֵּא בְּגָדִים בִּשְׁעַת מַגָּעוֹ:

וְכִי הֵיאַךְ אֶפְשָׁר לָהֶם לִהְיוֹת תְּחִלָּה. שֶׁאֵין רָאוּי לִהְיוֹת תְּחִלָּה אֶלָּא הַנּוֹגֵעַ בְּאַב הַטֻּמְאָה. וְאִם נָגַע בְּיָדָיו בְּאַב הַטֻּמְאָה, נִטְמָא כָּל גּוּפוֹ. הִלְכָךְ אֵין בְּיָדֵי לִמְצֹא [לָכֶם] יָדַיִם תְּחִלָּה, חוּץ מֵהַמַּכְנִיס יָדָיו לְבֵית הַמְנֻגָּע, שֶׁאִם הִכְנִיס יָדָיו לֹא נִטְמָא כֵּלּוֹ. וְהַמְטַמֵּא בְּגָדִים בִּשְׁעַת מַגָּעוֹ, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁהוּא חָשׁוּב אַב הַטֻּמְאָה לְטַמֵּא בְּגָדִים וְלַעֲשׂוֹת רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי, אֵינוֹ חָשׁוּב אַב הַטֻּמְאָה לְטַמֵּא אָדָם, אֲבָל מְטַמֵּא אֶת הַיָּדַיִם שֶׁנָּגְעוּ בּוֹ לִהְיוֹת תְּחִלּוֹת. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי עֲקִיבָא:

אֶת שֶׁנִּטְמָא בְּאַב הַטֻּמְאָה. כְּלוֹמַר, אֲכָלִים וְכֵלִים שֶׁנִּטְמְאוּ בְּאַב הַטֻּמְאָה:

מְטַמְּאִין אֶת הַיָּדַיִם. וְלֹא אֲכָלִים וְכֵלִים שֶׁנִּטְמְאוּ בְּמַשְׁקִין. דְּאֵין שֵׁנִי עוֹשֶׂה שֵׁנִי. וַהֲלָכָה כַּחֲכָמִים:

בַּמֶּה הָיְתָה הַטֻּמְאָה. שֶׁל תַּנּוּר, בְּאַב הַטֻּמְאָה אוֹ בְמַשְׁקֶה:

משנה ב

כֹּל הַפּוֹסֵל אֶת הַתְּרוּמָה. דְּהַיְנוּ שֵׁנִי לַטֻּמְאָה, שֶׁהוּא פּוֹסֵל שְׁלִישִׁי בַּתְּרוּמָה:

הַיָּד מְטַמְּאָה אֶת חֲבֶרְתָּהּ. מִי שֶׁהָיְתָה יָדוֹ אַחַת טְמֵאָה וְנָגְעָה בְּיָדוֹ הָאַחֶרֶת טְהוֹרָה, נִטְמֵאת, וְחָזְרוּ שְׁתֵּיהֶן טְמֵאוֹת:

וַהֲלֹא כְתָבֵי הַקֹּדֶשׁ. שֶׁנִּגְזְרוּ עֲלֵיהֶן לִהְיוֹת שֵׁנִי לַטֻּמְאָה וּפוֹסְלִים אֶת הַתְּרוּמָה, וְהֵן מְטַמְּאִין אֶת הַיָּדַיִם הַנּוֹגְעוֹת בָּהֶן לַעֲשׂוֹתָן שְׁנִיּוֹת, אַלְמָא שֵׁנִי עוֹשֶׂה שֵׁנִי:

וְלֹא דִבְרֵי סוֹפְרִים מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים. וְטֻמְאַת יָדַיִם בְּכָל הַטֻּמְאוֹת, מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים הִיא, דִּשְׁלֹמֹה תִּקֵּן עֵרוּבִין וּ[נְטִילַת] יָדַיִם. וְכִתְבֵי הַקֹּדֶשׁ שֶׁמְּטַמְּאִין אֶת הַיָּדַיִם נַמִּי מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים, מִשְׁמָנָה עָשָׂר דָּבָר שֶׁגָּזְרוּ בּוֹ בְּיוֹם. וְאֵין דָּנִים זוֹ מִזּוֹ לוֹמַר כְּשֵׁם שֶׁמְּצִינוּ בִּכְתְבֵי הַקֹּדֶשׁ שֶׁשֵּׁנִי עוֹשֶׂה שֵׁנִי הָכִי נַמִּי בִּשְׁאָר טֻמְאוֹת יִהְיֶה שֵׁנִי עוֹשֶׂה שֵׁנִי, דְּמַאי דְּתַקּוּן תַּקּוּן, מַאי דְּלֹא תַּקּוּן לֹא תַּקּוּן. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ:

משנה ג

רְצוּעוֹת שֶׁל תְּפִלִּין מְטַמְּאוֹת אֶת הַיָּדַיִם. דִּכְשֶׁנִּגְזְרוּ עַל הַיָּדַיִם הַבָּאוֹת מֵחֲמַת סֵפֶר שֶׁפּוֹסְלוֹת אֶת הַתְּרוּמָה, גָּזְרוּ נַמִּי עַל הַיָּדַיִם שֶׁנָּגְעוּ בִּרְצוּעוֹת שֶׁל תְּפִלִּין:

רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר כו'. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן:

משנה ד

שֶׁמִּלְמַעְלָן וְשֶׁמִּלְמַטָּן. שֶׁצָּרִיךְ שֶׁיְּנִיחַ פָּנוּי בְּלֹא כְתִיבָה לְמַעְלָה מִן הַדַּף שָׁלֹשׁ אֶצְבָּעוֹת וּלְמַטָּה טֶפַח:

שֶׁבַּתְּחִלָּה וְשֶׁבַּסּוֹף. בִּתְחִלַּת הַסֵּפֶר צָרִיךְ שֶׁיְּנִיחַ פָּנוּי כְּדֵי לִגְלֹל כָּל הַסֵּפֶר, כְּלוֹמַר כְּשֶׁעוּר הֶקֵּף שֶׁל כָּל הַסֵּפֶר, שֶׁהַסֵּפֶר מְסוֹפוֹ לִתְחִלָּתוֹ הוּא נִגְלָל, דּוּמְיָא דִּמְזוּזָה דִּכְתִיב אוֹתָהּ

מֵאֶחָד כְּלַפֵּי שְׁמַע. וּבְסוֹפוֹ, כְּדֵי לָגֹל עַמּוּד. וְדָוְקָא כְּשֶׁאֵין שָׁם אֶלָּא תּוֹרָה לְבַדָּהּ, צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת כֵּן. אֲבָל הַמַּדְבִּיק תּוֹרָה נְבִיאִים וּכְתוּבִים בְּיַחַד, צָרִיךְ כְּדֵי לָגֹל כָּל הַסֵּפֶר בְּסוֹפוֹ, וּכְדֵי לָגֹל עַמּוּד בְּתְחִלָּתוֹ. שֶׁאִם הוּא גּוֹלְלוֹ לִתְחִלָּתוֹ, נִמְצֵאת תּוֹרָה מְבַחוּץ, וּגְנַאי הוּא שֶׁתִּתְעַשֶּׂה תּוֹרָה שׁוֹמֶר לִנְבִיאִים וּכְתוּבִים. וּבְהָכִי מַיְירֵי הָא דְּאָמְרִינַן בְּפֶרֶק קַמָּא דְּבָבָא בַתְרָא, וְעוֹשֶׂה לוֹ כְּדֵי לָגֹל עַמּוּד בְּתְחִלָּתוֹ וּכְדֵי הֶקֵף כָּל הַסֵּפֶר בְּסוֹפוֹ:

משנה ה

כְּפָרָשַׁת וַיְהִי בִּנְסֹעַ הָאָרֹן. לְפִי שֶׁאוֹתָהּ פָּרָשָׁה הִיא חֲשׁוּבָה כְּסֵפֶר בִּפְנֵי עַצְמוֹ. וְכָךְ אָמְרוּ בַּמִּדְרָשׁ (והוא בגמרא שבת דף קטז. תוספות יום טוב), חָצְבָה עַמּוּדֶיהָ שִׁבְעָה (משלי ט) אֵלּוּ שִׁבְעָה סִפְרֵי תּוֹרוֹת, שֶׁסֵּפֶר וַיְדַבֵּר נֶחֱלָק לִשְׁלֹשָׁה חֲלָקִים, וְאַרְבָּעָה סְפָרִים אֲחֵרִים, הֲרֵי שִׁבְעָה:

מְגִלָּה שֶׁכָּתוּב בָּהּ. כְּלוֹמַר יְרִיעָה שֶׁל סֵפֶר תּוֹרָה, כֵּיוָן שֶׁנִּכְתַּב בָּהּ שְׁמוֹנִים וְחָמֵשׁ אוֹתִיּוֹת, נִתְקַדְּשָׁה וּמְטַמְּאָה אֶת הַיָּדַיִם:

קוֹהֶלֶת **אֵינוֹ מְטַמֵּא אֶת הַיָּדַיִם**. מִפְּנֵי שֶׁחָכְמָתוֹ שֶׁל שְׁלֹמֹה הִיא, וְלֹא בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ נֶאֱמְרָה:

כִּדְבְרֵי בֶן עַזַּאי כָּךְ נֶחְלְקוּ וְכָךְ גָּמְרוּ. וְכֵן הֲלָכָה:

פרק ד

משנה א

בּוֹ בַּיּוֹם. אַפְרְקִין דְּלְעֵיל קָאֵי, אַמִּלְּתֵיהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן עַזַּאי, דְּמַיְירֵי בַּיּוֹם שֶׁהוֹשִׁיבוּ אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה בַּיְשִׁיבָה. וְכָל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר בַּמִּשְׁנָה בּוֹ בַּיּוֹם, עַל אוֹתוֹ יוֹם נֶאֱמַר:

נִמְנוּ. עָמְדוּ לִמְנְיָן, לְדַעַת מִנְיַן הַמְטַמְּאִים וּמִנְיַן הַמְטַהֲרִים, וְנִמְרוּ הַדִּין עַל פִּי הָרֹב:

עֲרֵבַת הָרַגְלַיִם. עֲרֵבָה עֲשׂוּיָה לִרְחִיצַת הָרַגְלַיִם:

שֶׁנִּסְדְּקָה. סָמוּךְ לְשׁוּלֶיהָ, וְאֵינָהּ מַחֲזֶקֶת מַיִם כְּדֵי רְחִיצַת רַגְלוֹ אַחַת:

טְמֵאָה מִדָּרָס. דַּעֲרֵבָה קְדֵם שֶׁנִּסְדְּקָה נַמֵּי הֲיוּ רְגִילִים לֵישֵׁב בָּהּ, וְהָיְתָה מְשַׁמֶּשֶׁת יְשִׁיבָה עִם מְלַאכְתָּהּ:

שֶׁרַבִּי עֲקִיבָא. הָיָה חוֹלֵק וְאוֹמֵר עֲרֵבַת הָרַגְלַיִם כִּשְׁמָהּ, כְּלוֹמַר כִּשְׁמָהּ כֵּן הִיא, שֶׁאֵין שָׁם מִדָּרָס עָלֶיהָ. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי עֲקִיבָא:

משנה ב

כָּל הַזְּבָחִים שֶׁנִּזְבְּחוּ שֶׁלֹּא לִשְׁמָן כְּשֵׁרִים. מִשְׁנָה זוֹ בְּתְחִלַּת מַסֶּכֶת זְבָחִים הִיא שְׁנוּיָה, וְשָׁם פֵּרַשְׁנוּהָ:

משנה ג

עַמּוֹן וּמוֹאָב מַה הֵן בַּשְּׁבִיעִית. אֵין זֶה עַמּוֹן וּמוֹאָב שֶׁטִּהֲרוּ בְּסִיחוֹן שֶׁהִיא נַחֲלַת רְאוּבֵן וְגָד, דְּהַהִיא אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הִיא, אֲפִלּוּ אִם תִּמְצָא לוֹמַר שֶׁלֹּא כִבְּשׁוּהָ עוֹלֵי בָּבֶל, עַל כָּרְחָךְ שְׁבִיעִית נוֹהֶגֶת בָּהּ, דְּהָא תְּנַן בְּמַסֶּכֶת שְׁבִיעִית פֶּרֶק הַפֵּיאָה, שֶׁלֹּשׁ אֲרָצוֹת לְבַעוּר, יְהוּדָה וְעֶבֶר הַיַּרְדֵּן וְהַגָּלִיל. וְעֶבֶר הַיַּרְדֵּן הִיא אֶרֶץ סִיחוֹן. אֶלָּא בִּשְׁאָר אֶרֶץ עַמּוֹן וּמוֹאָב שֶׁלֹּא טִהֲרוּ בְּסִיחוֹן וְלֹא כִבְּשׁוּ מֵעוֹלָם אַיָּרִי. תֵּדַע, מִדְּמַיְתִי עֲלַהּ מִבָּבֶל וּמִמִּצְרַיִם:

לֹא שְׁנִיתִי מִסֵּדֶר הַשָּׁנִים. שֶׁל עוֹלָם. אַחַר הַשָּׁנָה שֶׁל מַעֲשֵׂר עָנִי מְבִיאִין מַעֲשֵׂר שֵׁנִי, וַהֲרֵי בַּשִּׁשִּׁית מַעֲשֵׂר עָנִי, לְפִיכָךְ רָאוּי בַּשְּׁבִיעִית מַעֲשֵׂר שֵׁנִי:

הַמַּעֲשֵׂר וְהַתְּרוּמָה. וְעַל כָּרְחָךְ הַמַּעֲשֵׂר הָאָמוּר כָּאן, מַעֲשֵׂר שֵׁנִי הוּא, דּוּמְיָא דִּתְרוּמָה שֶׁהִיא קֹדֶשׁ, וְלֹא מַעֲשַׂר עָנִי שֶׁהוּא חֹל גָּמוּר, וְאֵין לִדְחוֹת מַעֲשֵׂר שֵׁנִי מִפְּנֵי עָנִיִּים:

כְּמַשִּׁיב עַל דִּבְרֵי טַרְפוֹן. לְסַיֵּעַ לוֹ:

אֲבָל לֹא לְעַנְיַן דְּבָרָיו. כְּלוֹמַר וְלֹא מִטַּעֲמֵיהּ:

מִצְרַיִם מַעֲשֶׂה חָדָשׁ. שֶׁהַזְּקֵנִים שֶׁהָיוּ אַחַר עֶזְרָא תִּקְּנוּ לְהַפְרִישׁ מַעֲשֵׂר בְּמִצְרַיִם:

וּבָבֶל מַעֲשֶׂה יָשָׁן. תַּקָּנַת נְבִיאִים שֶׁהָיוּ קוֹדֶם חָרְבַּן הַבַּיִת, וְנִשְׁכַּח הַדָּבָר, דְּשָׁמָא לֹא הָיָה צָרֵךְ עֲנִיִּים בְּאוֹתָהּ שָׁעָה:

מַעֲשֶׂה נְבִיאִים. וְעַל פִּי נְבוּאָה עָשׂוּ הוֹרָאַת שָׁעָה, וְאֵין לְמֵדִים מִמֶּנָּה:

הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי. לָאו דַּוְקָא. דְּאֵין זֶה מִן הַתּוֹרָה, אֶלָּא כְּאִלּוּ הִיא הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי. מִיהוּ בְּתוֹסֶפְתָּא מַשְׁמַע דַּהֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי מַמָּשׁ קָאָמַר:

משנה ד

שֶׁנֶּאֱמַר וְאָסִיר גְּבֻלוֹת עַמִּים. שֶׁהָיָה מַגְלֶה בְּנֵי עִיר זוֹ וּמוֹשִׁיבָן בְּעִיר אַחֶרֶת, וּמַגְלֶה בְּנֵי עִיר אַחֶרֶת וּמוֹשִׁיבָן בְּעִיר זוֹ:

וְשִׁבְתִּי אֶת שְׁבוּת עַמִּי יִשְׂרָאֵל וַעֲדַיִן לֹא שָׁבוּ. וּכְשֶׁם שֶׁאֵלּוּ לֹא שָׁבוּ, כָּךְ אֵלּוּ לֹא שָׁבוּ:

וְהִתְּירוּהוּ לָבֹא בַקָּהָל. דְּכֵיוָן דְּמִשִּׁבְעִים הָאֻמּוֹת אֵין אָסוּר לָבֹא בַּקָּהָל אֶלָּא עַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי עַד עוֹלָם, וּמִצְרִי וַאֲדוֹמִי דּוֹר רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי, הַשְׁתָּא שֶׁאֵין אֵלּוּ הָאֻמּוֹת יְדוּעִים, שֶׁכְּבָר נִתְבַּלְבְּלוּ וְנִתְעָרְבוּ בֵּין שְׁאָר הָאֻמּוֹת, אָמְרִינַן כָּל דְּפָרֵישׁ מֵרֻבָּא פָּרֵישׁ, וְכָל הַמִּתְגַּיֵּר מֻתָּר לָבֹא בַּקָּהָל מִיָּד:

משנה ה

תַּרְגּוּם שֶׁכְּתָבוֹ עִבְרִית. תַּרְגּוּם שֶׁבְּדָנִיֵּאל וְעֶזְרָא, וּכְגוֹן כִּדְתָנָה תֵּאמְרוּן לְהוֹם שֶׁבִּירְמְיָה (פרק י), אִם כְּתָבוֹ בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, וְכֵן דִּבְרֵי הַנְּבִיא הַנֶּאֱמָרִים בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ שֶׁכְּתָבָן תַּרְגּוּם, אֵין מְטַמְּאִים אֶת הַיָּדַיִם:

כְּתָב עִבְרִי. הַכְּתָב שֶׁבָּא מֵעֵבֶר הַנָּהָר. וְהַכּוּתִיִּים כּוֹתְבִים בּוֹ עַד הַיּוֹם, וְיִשְׂרָאֵל הָיוּ מִשְׁתַּמְּשִׁין בְּאוֹתוֹ כְּתָב בְּדִבְרֵי חֹל. וּבְמַטְבְּעוֹת שֶׁל כְּתָב הַנִּמְצָאִים בְּיָדֵינוּ הַיּוֹם שֶׁהָיוּ מִזְּמַן מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל, מְפֻתָּחוֹת בְּאוֹתוֹ כְּתָב. אֲבָל הַכְּתָב שֶׁאָנוּ כּוֹתְבִים בּוֹ סְפָרִים הַיּוֹם, כְּתָב אַשּׁוּרִי הוּא נִקְרָא, וְהוּא הַכְּתָב שֶׁהָיָה בַּלּוּחוֹת. וְנִקְרָא אַשּׁוּרִי, שֶׁהוּא הַמְאֻשָּׁר שֶׁבַּכְּתִיבוֹת, לְשׁוֹן בְּאָשְׁרִי כִּי אִשְּׁרוּנִי בָּנוֹת (בראשית ל):

משנה ו

אוֹמְרִים צְדוֹקִין. הַמַּכְחִישִׁין תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה נִקְרָאִים צְדוֹקִים, עַל שֵׁם צָדוֹק וּבַיְתוֹס תַּלְמִידָיו שֶׁל אַנְטִיגְנוֹס אִישׁ סוֹכוֹ שֶׁהִתְחִילוּ בְּקַלְקָלָה זוֹ תְּחִלָּה. לְפִי שֶׁשָּׁמְעוּ מֵאַנְטִיגְנוֹס רַבָּן אַל תִּהְיוּ כְּעַבָדִים הַמְשַׁמְּשִׁין אֶת הָרַב עַל מְנָת לְקַבֵּל פְּרָס. אָמְרוּ, אֶפְשָׁר פּוֹעֵל טוֹרֵחַ וְעוֹשֶׂה מְלָאכָה כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ וְלָעֶרֶב אֵינוֹ מְקַבֵּל שָׂכָר, וּפָרְשׁוּ מִדִּבְרֵי חֲכָמִים, וְנִתְחַבְּרוּ עִמָּהֶם כִּתּוֹת מִיִּשְׂרָאֵל, וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה נִשְׁאֲרוּ מֵהֶם פְּלִיטִים בְּמִצְרַיִם בְּדַמֶּשֶׂק וּבְקוֹסְטַאנְטִינָ"א, וְהֵם לְשׁוֹכְכִים בְּעֵינֵינוּ וְלִצְנִינִים בְּצִדֵּנוּ, וְאָנוּ קוֹרִים לָהֶם קְרָאִים, לְפִי שֶׁאֵין לָהֶם אֶלָּא הַמִּקְרָא בִּלְבַד:

קוֹבְלִין אָנוּ עֲלֵיכֶם. מִתְרַעֲמִים אָנוּ עַל מִדּוֹתֵיכֶם:

פְּרוּשִׁים. לְחַכְמֵי יִשְׂרָאֵל הָיוּ קוֹרִין פְּרוּשִׁים, לְפִי שֶׁאוֹכְלִין חֻלִּיהֶן בְּטָהֳרָה וּפְרוּשִׁים מִמַּגַּע עַם הָאָרֶץ, דִּתְנַן בִּגְדֵי עַם הָאָרֶץ מִדְרָס לַפְּרוּשִׁים:

וְסִפְרֵי הַמִּינִים. סִפְרֵי הַמִּינִים. וְנִקְרָאִים הַמִּירִם, שֶׁהֵמִירוּ דַּת הָאֱמֶת בְּדִבְרֵי שֶׁקֶר: **תַּרְגּוּמוֹת**. כַּפּוּת שֶׁאוֹכְלִים בָּהֶן. לְשׁוֹן מְלֹא תַּרְוַד רָקָב:

אַף סִפְרֵי הַקֹּדֶשׁ לְפִי חֻבָּתָן הִיא טַמְאָתָן. שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה אָדָם שְׁטִיחִין עַל גַּבֵּי בְּהֵמָה. וּלְפִי דִּבְרֵיהֶם הָיָה מֻשִׁיב לָהֶם, וְלֹא לְפִי הָאֱמֶת. דְּטַעֲמָא דְּסִפְרֵי הַקֹּדֶשׁ מְטַמְּאִין אֶת הַיָּדַיִם, כְּדֵי שֶׁלֹּא יָבֹאוּ הַסְּפָרִים לִידֵי פְּסִידָא, שֶׁהָעַכְבָּרִים הַמְצוּיִין אֵצֶל הָאֳכָלִים הָיוּ מַפְסִידִים אֶת הַסְּפָרִים, כִּדְפָרְשִׁינַן בְּסוֹף זָבִים:

משנה ז

מְטַהֲרִים אֶת הַנִּצּוֹק. דִּתְנַן בְּמַסֶּכֶת מַכְשִׁירִין, כָּל הַנִּצּוֹק, טָהוֹר. אִם מְעֻרֶה מִכְּלִי טָהוֹר לִכְלִי טָמֵא, מַה שֶּׁנִּשְׁאַר בַּכְּלִי הָעֶלְיוֹן, טָהוֹר, דְּנִצּוֹק אֵינוֹ חִבּוּר:

אַמַּת הַמַּיִם הַבָּאָה מִן הַקְּבָרוֹת. מוֹדוּ בָּהּ צְדוֹקִים דְּטְהוֹרָה, דִּכְתִיב (ויקרא יא) מְקוֵה מַיִם יִהְיֶה טָהוֹר:

שֶׁהֲרֵי אֵין בָּהֶן דַּעַת. שֶׁיְּכוֹנוּ לְהַפְסִיד מָמוֹן לְבַעֲלֵיהֶן:

יַלַּף וְיַדְלִיק גְּדִישׁוֹ שֶׁל אַחֵר. וְנִמְצָא מַפְסִיד אֶת רַבּוֹ מֵאָה מָנֶה בְּכָל יוֹם:

משנה ח

צְדוֹקִי גְּלִילִי. צְדוֹקִי שֶׁהָיָה מֵאֶרֶץ הַגְּלִיל:

הַמּוֹשֵׁל עִם מִשָּׁה בַּגַּט. שֶׁהָיוּ מוֹנִים לִשְׁנוֹת הַמְּלָכִים וְכוֹתְבִים בְּכָךְ וְכָךְ לְמָלְכָּ פְּלוֹנִי, וּבְסוֹף הַגֵּט כּוֹתְבִין כְּדַת מֹשֶׁה וְיִשְׂרָאֵל, וּגְנַאי הַדָּבָר לְמִשָּׁה:

אֶת הַמּוֹשֵׁל מִלְמַעְלָן וְאֶת הַשֵּׁם מִלְמַטָּן. שֶׁמַּקְדִּימִין שֵׁם פַּרְעֹה לְשֵׁם הַשֵּׁם, דִּכְתִיב וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה מִי ה':

וּכְשֶׁלָּקָה. פַּרְעֹה:

מַה הוּא אוֹמֵר ה' הַצַּדִּיק. כְּדֵי שֶׁלֹּא לְהַשְׁלִים הַמַּכָּתָא בְּמִי ה' אֲשֶׁר אֶשְׁמַע בְּקֹלוֹ, מִשּׁוּם אַל תַּעֲמֹד בְּדָבָר רַע, הִשְׁלִים בַּה' הַצַּדִּיק: